

4.3. Střední škola pro pracující

Možnost zůstat trvale dělníkem jsem si se zřetelem k politické situaci připouštěl a byl bych ji býval preferoval před cestou intelektuála spojenou s různými ústupky, zejm. v oblasti víry. Komunistům ovšem začínalo docházet, že potřebují i vzdělané lidi, a že ne každý má ke studiu předpoklady, a tak vyučeným v určitých oborech dali možnost studovat při zaměstnání na středních školách pro pracující dvouletý kurs k maturitě. V Praze po řadu let fungovaly dvě "večerní" střední školy, na nichž obou tento kurs byl uskutečněn. Já jsem si vybral tu na Vinohradech, na rohu Vinohradské a Blanické ulice (adresa: Blanická 19). Škola byla v budově Střední ekonomické školy^[1], jejím ředitelem byl mně v té době ještě osobně neznámý Ing. Ota Baudyš^[2]. Druhá taková škola byla ve Štěpánské ulici, v budově tehdejší Střední všeobecně vzdělávací školy (tradičně známé Akademické gymnázium). V době, kdy jsem se vyučil, však vzniklo několik dalších středních všeobecně vzdělávacích škol; většina mých bývalých spoluučňů navštěvovala takovou školu v Karlíně.

První rok školy jsme měli 20 vyučovacích hodin týdně; v pondělí od 16:05, v úterý a ve čtvrtek od 15:15, vždy do 21:10. Navzdory 4, později 6 týdenním hodinám studijního volna v zaměstnání škola znamenala značná osobní omezení. Školní curriculum odpovídalo tomu, že jsme měli být připravováni pro studium na VŠ strojíního nebo elektrotechnického zaměření (až na Oldu Víta - viz dále - jsme byli vyučeni ve strojních a elektrotechnických oborech): týdně 4 hodiny matematiky, 4 hodiny fyziky, 4 hodiny odborných nauk^[3], 2 hodiny češtiny, 2 hodiny němčiny, a asi po hodině ruštiny, dějepisu, chemie a možná občanské nauky, nebo byly ruštině věnovány dvě hodiny, už si to nepamatuji.

Naší třídní byla prof. Ludmila Schumandlová, češtinářka, maminka mladší kolegyně ze studií (*1918). Na matematiku jsme měli prof. Josefa Petrovického, s nímž jsem příliš dobře nevycházel - zkrátka nezvládli jsme spolu to, že jsem probíranou látku znal předem. Fyziku nás učila zevnějškem nápadná, počínáním však nenápadná prof. Marie Königová, odborné nauky externista (a asi důchodce) Ing. Bohuslav Rattay, ruštinu prof. Miloslava Odvárková, němčinu prof. Slavíková, chemii laskavá a nenápadná prof.

Fryčová, dějepis prof. Pösl, bývalý tatínkův kolega ze školy na Lobkovicově náměstí.

Prof. Schumandlová docela oprávněně dostala přezdívku *matka*. Ona nám stále radila, domlouvala, snažila se nás usměrňovat. Vše to bylo dobře míněné a odezva asi byla zpravidla pozitivní, avšak trpělo tím naše vzdělávání v mateřském jazyce. Prof. Königová občas předvedla nějaký zajímavý pokus. Ing. Rattay měl jako inženýr velké zkušenosti nejen z práce ve vlasti, nýbrž i z Maďarska. Vykládal zajímavě, předmětu rozuměl. Zajímavé bylo jeho líčení, jak získal řidičský průkaz, byť byl barvoslepý. Testy dělal v Maďarsku a chybné určování barev se svezlo na vrub nedostatečné znalosti maďarštiny.

Měli jsme spolužáka Jardu Hájka, který uměl dobře německy. Prof. Slavíková ho proto z hodin němčiny uvolňovala. Myslím, že to bylo lepší řešení než moje nuda pod katedrou prof. Petrovického.

Prof. Pösl byl starý pán (řekl bych, že výrazně starší než tatínek) malé postavy. Téměř na každou hodinu s sebou nosil mapu. Otevřely se dveře učebny, objevila se v nich mapa a až o chvíli později pan profesor.

Zhruba třetina třídy jsme byli *Jirkové*. Většinou jsme byli hned po vyučení, tedy na začátku většinou ještě neplnoletí. Dva výrazně starší byli Jirka Uzel, předseda třídy, a Miloš Altera, povoláním koloťuk u ČSD, který uvažoval o dalším studiu v katolickém teologickém semináři, nicméně, pokud si vzpomínám, nedostal se k maturitě. Ve škole jsem nejvíce kamarádil s Jirkou Tučkem, televizním opravářem, kdysi spolužákem z náboženství, téměř sousedem z bydliště (bydlil Nad vodovodem 7), s nímž jsem zpravidla sdílel cestu ze školy domů a jehož tatínek mi velice pomohl po mém odchodu z Tesly Karlín. Jarda Hájek, Jirka Tuček a já jsme tvořili trojici prospěchově nejlepších studentů ve třídě.¹ Zajímavou postavou byl Olda Vít, sladovník z branického pivovaru, který záhy začal chodit do školy hodně pozdě a odpovědnost, s níž přistupoval ke své práci v pivovaru,

¹ Večerní škola znamenala dost velké psychické zatížení. I já jsem navštívil jednou psychiatra, MUDr. Julia Bartoška v Revoluční ul. Byl to muž moudrý. Sice nějaké lehké léky mně jednorázově předepsal, ale hlavně doporučil hodně chodit na výlety a otužovat se. To bylo skvělé, asi jinak bych si nedovolil věnovat pohybu venku potřebný čas. Jirka Tuček neměl na psychiatra takové štěstí. Předepsal mu účinné uklidňující prášky. Ty ho uklidnily natolik, že on – jedničkář nejbližší čtvrtletní písemku napsal na pětku. Na další léčbu pak raději rezignoval a léky vyhodil. Vrátil se pak k svému dobrému standardu se známky.

způsobovala, že nemíval mozek disponovaný k přijímání nějakých dalších informací. Olda brzy studia zanechal, zanechal však i práce v pivovare a stal se tramvajovým průvodčím ve strašnické vozovně, kde jsme pak nějaký čas byli kolegové. Velkým překvapením pro mne bylo, když jsem se s ním setkal na celopražském ekumenickém modlitebním shromáždění. Husitská teologická fakulta tehdy nevyžadovala od uchazečů maturitu (pokud vím, nahrazovala ji určitým svým kursem); Olda ji vystudoval, působil pak jako kněz v Zásnukách a v Čerčanech a stal se výraznou a oblíbenou osobností CČSH^[4], známou i působením v KMK^[5].

Druhý rok školy nám snížili týdenní počet hodin tím, že nám "zrušili" němčinu. Nevím místo kterého předmětu, nám přibyla biologie, kterou nás zajímavě učil ornitolog RNDr. Halík. Pro nedostatek času se zaměřil téměř výhradně na biologii člověka. Velice důležitou pro mne byla změna vyučujícího fyziky. Prof. Königová nebyla špatná, ale náš nový vyučující, tehdy odborný asistent z katedry fyziky Fakulty všeobecného lékařství RNDr. František Vítek byl doslova charizmatický; v jeho hodinách jsem opravdu hodně získával. Budoval v nás určitou konzistentní teorii (šlo především o nauku o elektřině), což se mi neobyčejně líbilo.

7/01/2018

Režim školy byl volnější než na běžné denní střední škole. Občas jsme se dohodli a kolektivně o jednu či dvě hodiny před koncem vyučování jsme odešli. Zpravidla jsme tak "vzdali" účast na odborných naukách a na chemii. Odborných nauk sme měli 4 hodiny týdně a část látky jsme znali z učilišť, takže v tomto předmětu problém nevznikal, avšak s chemií to bylo na pováženou. Paní profesorka Fryčová byla hodná, avšak naše znalosti z chemie měly pak veliké trhliny. Pokud vím, nikdo z chemie nematuroval. Jednou jsme si s několika spolužáky proti ostatním postavili hlavu, že už "chemii vzdávat nebudeme", a tak se nás několik na hodině sešlo. Paní profesorce však vzniklo dilema - vykládat (pro tak málo lidí) či zkoušet (ty, kteří přišli, přičemž zkoušení bylo velice neoblíbené). Řešení jsem nabídl já - nechal jsem se dobrovolně vyzkoušet, což trvalo prakticky celou hodinu.

V zimě někdy neformální "rada třídy" dospěla k závěru, že by bylo dobré se neučit. Řešení bylo jednoduché - zavřít topení a pořádně vyvětrat.

Teplota v učebně pak neodpovídala předpisům. Tento manévr však byl vedením školy prohlédnut a několikrát pro nás našli jinou, vytopenou učebnu. Tak éra větrání a zavírání topení skončila.

Budova školy měla, nemýlím-li se, 6 poschodí. V posledním sloužila chodba jako kuřárna. A při kouření kolegové prováděli různé věci, mj. házení košem na odpadky. A jednou koš vypadl otevřeným oknem na Vinohradskou třídu. Na štěstí se nikomu nic nestalo, ale mohlo to dopadnout hodně zle. Snaha školy věc vyšetřit byla na místě, leč viníka nikdo neprozradil, nic se nevyšetřilo, onen vrhač košem řádně odmaturoval a pak vystudoval, snad Strojní fakultu ČVUT. Kdyby se to vyšetřilo, nebyl by býval šel k maturitě. Nikdo ho neudal. Já sám jsem se dověděl až dlouho po maturitě, kdo to byl.

První rok školy jsme byli ve třídě jen kluci. Druhý rok jsme měli jednu spolužačku, která přišla z podobné školy v Táboře. Jiřina Pošová byla velice jemná, citlivá dívka, přirozená blondýna. Studium ve škole brala vážně, přičemž musela překonávat velké zdravotní problémy (snad se jí nedovírala srdeční chlopeň). Po maturitní písemce z češtiny zkolabovala, takže jsme s ní s Jirkou Tučkem navštívili asi dvě pohotovostní zdravotní zařízení. S Jiřinou jsem dost kamarádil (bez jakékoli myšlenky na něco víc), byli jsme v kontaktu i po maturitě. Naposledy jsme se sešli jako rodiče na třídních schůzkách na gymnáziu ve Zborovské, kdy diametrálně odlišný názor na Václava Klause způsobil, že nešlo o setkání, na něž bych rád vzpomínal.

Maturitní písemky jsme psali ve středu 24.4. a ve čtvrtek 25.4 1963, vždy odpoledne, nejdříve z češtiny (na ni bylo 5 hodin) a pak z ruštiny (4 hodiny). Z češtiny jsem si vybral téma "Podíl účasti pracujících na řízení veřejného života musí být zvýšen (referát na schůzi ROH)", z ruštiny "Моя семья". Po celou dobu středoškolského studia jsem míval z ruštiny dvojku a z ostatních předmětů jedničky. Teď to dopadlo tak, že za uchýlení od daného tématu jsem z češtiny dostal trojku (nepomohla ani moje argumentace, že to měl být referát na schůzi ROH, a tam se vždy kecá, takže jsem svou práci psal v tomto duchu; asi jsem ji napsal zbytečně dlouhou a případná pravopisná nedopatření se sčítají nezávisle na délce), zatímco z ruštiny jsem dostal jedničku.

K jedničce z písemky z ruštiny zřejmě přispěla vzpomínka, jak se mě před Jardovým narozením Jarka Zajícová zeptala, zda bych chtěl bratříčka či

sestřičku. Neměl jsem tušení, co tato slova znamenají, nicméně slovo bratříček se mi líbilo více, a tak jsem odpověděl, že bratříčka. A bratříčka jsem dostal.

Ústní maturita probíhala ve druhé čtvrtině června. Začínal nás ve třídě přes 40, k maturitě nás šlo 26 a uspělo 20. Povinně jsme maturovali z češtiny, ruštiny a matematiky. Volili jsme si jeden předmět, nejvíce spolužáků si vybralo odborné nauky, na druhém místě byla fyzika, kterou jsem si vybral i já, a jak to bylo se zájmem o další předměty, to už si nepamatuji. Se mnou pak komise ještě probírala písemku z češtiny a pak změnila známku na dvojku, abych mohl dostat vyznamenání.

Je známo, že hodně záleží na tom, jakou si kdo vytáhne otázku. V předvečer maturity jsem se tatínkovi svěřil s tím, že toho zřejmě vím příliš málo o J.K.Tylovi. A tatínek mi toho spoustu pověděl. Když jsem si druhý den Tyla vytáhl, mohl jsem mluvit o štěstí. - V "občerstvovárně" před maturitou z fyziky se bavil spolužák Honza Chadraba s prof. Vítkem, který fyziku zkoušel. Honza se tvářil, že snad látku umí, jen si je vědom mezer ve fyzikální optice. Fr. Vítek mu řekl, že je málo pravděpodobné, že by si ji vytáhl. Leč i málo pravděpodobné jevy mohou nastat. A tak Honza si fyzikální optiku vytáhl a neuměl. Prof. Vítek ovšem kladně ohodnotil, že zkoušený ví o svých slabinách; rozhodně to neskončilo hůře než dvojkou.

5/04/2019

^[1] V době již po mé maturitě se přestěhovala do budovy gymnázia na tehdejší třídě W. Piecka; tam ji pak navštěvoval můj bratr Jarda, Petr Macek, Petr Hrdina aj.

^[2] Manžel Mařenky, rozené Smetánkové, dcery tatínkova bratrance MUDr. Emila Smetánky

^[3] Pro nás základy strojírenství i se zaměřením na elektrické stroje; v některé třídě šlo o základy stavebnictví.

^[4] Církev československá husitská

^[5] Křesťanská mírová konference